

هامون ایران

تارنمای جامعه مدنی جنوب ایران

کودکان و نیاز به آموزش و پرورش حساس؛ یادداشتی از شیرین احمدنیا

اسماعیل حسام مقدم، Friday, October 13th, 2017

کودکان و نیاز به آموزش و پرورش حساس
شیرین احمدنیا*

اخیرا گزارشی از سوی مدیر کل محترم دفتر مراقبت در برابر آسیب‌های اجتماعی وزارت آموزش و پرورش درباره اقدامات و برنامه‌های فراگیر این وزارتخانه در جهت پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی و مراقبت از کودکان و نوجوانان در قالب فعالیت‌های متأخر این نهاد عمومی ارائه شده و در آن راهبردهایی که همکاری‌های بین‌نهادی را تسهیل و تقویت کرده، نظیر توسعه مداخلات زودرس و مداخلات مبتنی بر دوره شیوع، تلفیق آموزش پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی با کلاس درس و محتوای درسی، افزایش نرخ پوشش برنامه‌ها و فعالیت‌های پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی، توسعه مشارکت و همکاری مدارس، خانواده‌ها و محلات در نهضت فرهنگی اجتماعی پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی و توجه هم‌زمان به تقویت عوامل محافظت‌کننده و کاهش عوامل مخاطره‌آمیز به منظور استقرار نظام مراقبت اجتماعی از دانش‌آموزان با فرایند کاملی از غربالگری تا آموزش، درمان و حمایت‌های اجتماعی معرفی شده است. مسئولان این وزارتخانه در تلاشند تا با رصد مشکلات و آسیب‌های اجتماعی برنامه‌های خود را منطبق با تحولات روز و عواملی که بر این تحولات تأثیر می‌گذارند توسعه داده و تنوع بخشند. به‌عنوان مثال، به آسیب‌های - به اصطلاح - نوپدید توجه شده که هر چند می‌دانیم در قالب بهره‌برداری از تکنولوژی‌های جدید اطلاعاتی و ارتباطی، ظرفیت‌های جدیدی برای تعامل و ارتباط و گذران اوقات فراغت کودکان و نوجوانان گشوده شده، اما در مواردی هم به زعم برخی؛ همین بهره‌برداری‌ها، تهدیدی برای نوجوانان شناخته شده است و ضرورت نظارت بر کاربرد این فناوری‌ها و محافظت از کاربران نوجوان هنگامی که در شبکه‌های اجتماعی فعال می‌شوند، احساس شده است.

این حساسیت نسبت به شرایط متغیر روز و برنامه‌ریزی به‌موقع در جهت پیشگیری از پیامدهای سوء احتمالی صحنه‌های نوین تعامل اجتماعی، مسلما درباره گروه سنی کودک و نوجوان از اهمیت خاصی برخوردار است، به‌ویژه که با توجه به شتابنده‌بودن سرعت تغییر و تحولات اجتماعی، در شرایط عدم تدارک آموزش‌های مناسب و ناشناخته‌بودن برخی از تبعات استفاده از امکانات تکنولوژیک جدید، می‌توان گفت حتی نسل‌های قبلی - در اینجا والدین دانش‌آموزان یا حتی معلمان - خود در برابر سرعت تحولات فرهنگی و اجتماعی و تکنولوژیک تا حد زیادی آسیب‌پذیر و فاقد آمادگی‌های لازم هستند و چه‌بسا - خود نیاز به آموزش، آگاهی و آماده‌سازی بهتر و بیشتر دارند تا نهایتا بتوانند به سهم خود در امر حمایت از فرزندان‌شان و اعمال نظارت‌های لازم و مدیریت شرایط بحرانی، موفق‌تر عمل کنند. در این صورت نهاد آموزش و پرورش مسئولیت شناسایی تهدیدهای جدید در زندگی اجتماعی فرهنگی امروز را به‌خوبی در دستور کار خود قرار داده است و در جهت شناسایی و پاسخ‌گویی به نیازهای روز در این زمینه انعطاف‌پذیری خوبی نشان داده و گام‌های مقدماتی مؤثری را برداشته است. در سال‌های اخیر، مطابق با راهبردهای جدیدی که در گزارش دکتر نادر منصورکیایی معرفی شده است، فعالیت‌های آموزش و پرورش در زمینه پیشگیری از و مقابله با آسیب‌های اجتماعی، در واقع، از سطح اقدامات فردمحور نظیر آموزش مهارت‌های زندگی فراتر رفته و اقدامات اجتماع‌محور و برنامه‌هایی مبتنی بر تشکیل‌سازی و برنامه‌های ارتقادهنده سرمایه اجتماعی را نیز به دستورکار خود افزوده است و برنامه‌هایی نظیر «مشارکت اجتماعی دانش‌آموزان» (یا طرح ماد) که با همکاری سازمان بهزیستی کشور راه‌اندازی شده و به اجرا در آمده است که در آن نوجوانان سال‌های هفتم، هشتم و نهم متوسطه در قالب

تشکل‌های فعال دانش‌آموزی، نسبت به آسیب‌های اجتماعی که تهدیدشان می‌کند حساس شده، کسب اطلاع کرده، خودشان با توسل به ابتکار عمل و چاره‌اندیشی و تدبیر خود و با اتکا به حمایت‌یابی از گروه‌هایی نظیر معلمان‌شان، والدین‌شان، افراد کلیدی حوزه همسایگی و نهادهای اجتماع‌محور اقداماتی را به صورت جمعی و با همکاری و همیاری همدیگر طراحی و اجرا می‌کنند.

چنین طرح‌هایی از چند نظر سودمند واقع می‌شوند: هم از وجه تسهیل و تقویت نظارت اجتماعی معلمان و والدین بر عملکرد اجتماعی مبتکرانه و مثبت دانش‌آموزان، هم از باب تقویت همکاری بین‌نهادی میان خانواده و مدرسه، هم از باب ارتقای توانمندی نسل نوجوان که به صورتی فعال و نه منفعل، در برابر آسیب‌های اجتماعی تهدیدکننده، به‌موقع به اطلاعات و آگاهی‌های ضروری مجهز شده و با کنشگری جمعی، سطح مسئولیت‌پذیری‌شان افزایش می‌یابد و در تعامل سازنده با گروه‌های دیگر پیرامونی خود، امکان بهتری برای رشد و بالندگی و محافظت از خود و هم‌سالان خود پیدا می‌کنند. البته با توجه به محدودیت‌های بودجه و پرسنلی و مشکلات اقتصادی و فرهنگی، برنامه‌های جدید، هرچند ایده‌ها و الگوهای تعاملی مثبتی را در خود دارند اما پیاده‌سازی و اجرای ثمربخش این برنامه‌ها، مستلزم پایش و نظارت جدی و مستمری از سوی کارشناسان، ذی‌نفعان و همچنین نهادهای مستقل به‌ویژه نهادهای مردم‌نهاد است تا ارزش‌ها و اهدافی که مبنای طرح‌ریزی برنامه‌های جدید بوده با قوت بیشتری امکان تحقق و دستیابی داشته باشند.

*دانشیار دانشگاه علامه طباطبایی، عضو هیئت‌مدیره انجمن جامعه‌شناسی ایران

This entry was posted on Friday, October 13th, 2017 at 9:40 pm and is filed under [آموزش](#), [جوانان و نوجوانان](#), [سبک زندگی](#), [صلح و مدارا](#), [مقاله](#) و [یادداشت](#). You can follow any responses to this entry through the [Comments \(RSS\)](#) feed. You can [leave a response](#), or [trackback](#) from your own site.